СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 35.078.2:338.2
JEL Classification: F53, F63, O52, O53

Фрадинський О.А.,
канд. екон. наук., доцент, старш. наук. співроб.,
зав. відділу дослідження митних ризиків,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України

ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МИТНИМИ СЛУЖБАМИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄВРАЗІЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СОЮЗУ

Постановка проблеми. Стрімке розширення міжнародних економічних відносин, яке реалізується переважно через міжнародну торгівлю, ставить нові виклики і вимоги перед митними адміністраціями. Ріст міжнародної торгівлі зумовлює зростання навантаження на митні органи, яке, з однієї сторони, полягає в необхідності збільшення рівня митної безпеки держави, а з іншої – сприянні інтересам бізнес-середовища, в контексті ліквідації зайвих адміністративних бар'єрів. Серед важливих напрямків підвищення ефективності митного адміністрування важливу роль відведено використанню інформаційно-аналітичних технологій, одним із найбільш перспективним напрямком використанням яких є система управління ризиками (СУР). Україна не є винятком на цьому шляху, тому одним із перших кроків, які необхідно зробити під час розробки пропозицій щодо вдосконалення вітчизняної СУР, є вивчення зарубіжного досвіду її функціонування у економічно розвинених країнах та країнах-партнерах у зовнішній торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням з'ясування теоретичних та практичних аспектів діяльності митних адміністрацій у сфері застосування системи управління митними ризиками присвячені наукові дослідження І. Бережнюка, А. Брендак, В. Буланої, С. Демченка, О. Комарова, Г. Кулик, І. Несторишена, М. Разумея, С. Терещенка, В. Туржанського, П. Пашка. Серед зарубіжних дослідників варто виокремити доробок у сфері вивчення міжнародної практики застосування митних ризиків В. Андрєєва, Л. Геллерта, В. Діанової, О. Морозової, Р. Хілоу. Проте мінливість митного середовища, генерування нових ризиків та загроз в митній справі, а відтак і необхідність протидії їм, вимагають вивчення останніх зарубіжних тенденцій та змін у цій сфері.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення організації процесу використання системи управління митними ризиками в практичній діяльності митних служб найбільш економічно розвинених країн-учасників Євразійського економічного союзу (Російської Федерації, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан).

Виклад основного матеріалу дослідження. Євразійський економічний союз (ЄврАзЕС) – міжнародна організація регіональної економічної інтеграції, яка має міжнародну правосуб'єктність та заснована Договором про Євразійський економічний союз. В ЄврАзЕС задекларовано свободу руху товарів, послуг, капіталу і робочої сили, а також проведення скоординованої, узгодженої або ж єдиної політики (в тому числі, митної) в галузях економіки. Державами-членами ЄврАзЕС є Російська Федерація (далі – РФ), Республіка Білорусь (далі – РБ), Республіка Казахстан (далі – РК), Киргизька Республіка, Республіка Вірменія. ЄврАзЕС створено в цілях всебічної модернізації, кооперації та підвищення конкурентоспроможності економік та створення умов для стабільного розвитку в інтересах підвищення життєвого рівня населення держав-членів. На ЄврАзЕС припадає 2,8% світового експорту та 1,9% світового імпорту, а валовий внутрішній продукт союзу складає близько 1,9 трлн. дол. США [1]. Країни-члени союзу автоматично входять до складу Митного союзу ЄврАзЕС та застосовують єдині митні тарифи та інші заходи регулювання при торгівлі з третіми країнами. Митна справа регламентується єдиним кодифікованим нормативно-правовим актом – Митним кодексом ЄврАзЕС, який вступив в дію з 1 січня 2018 року.

Питанням функціонування системи митних ризиків присвячено главу 50 Митного кодексу ЄврАзЕС – «Система управления рисками, применяемая таможенными органами», до складу якої входять три статті: 376 – «Определения»; 377 – «Организация таможенными органами процесса

управления рисками»; 378 – «Использование таможенными органами системы управления рисками» [2].

В статті 376 дано визначення таких понять, як «аналіз ризику», «ідентифікація ризику», «індикатор ризику», «заходи по мінімізації ризику», «область ризику», «оцінка ризику», «профіль ризику», «митний ризик», «управління ризиками», «рівень ризику».

Окреслений в статті 377 процес управління митними органами включає в себе: збір та обробку інформації про об'єкти митного контролю, про здійснені митні операції та результати митного контролю, проведеного як до, так і після випуску товарів; оцінку ризику; опис індикатора ризику; визначення мір по мінімізації ризиків та порядку їх застосування; розробка та затвердження профілів ризику; вибір об'єктів митного контролю; застосування заходів по мінімізації ризиків; аналіз і контролю результатів застосування заходів по мінімізації ризиків. З метою диференціації застосовуваних заходів по мінімізації ризиків митні органи можуть здійснювати категоріювання осіб, що здійснюють митні операції, шляхом віднесення їх до категорій низького, середнього та високого рівня ризику. При реалізації процесу управління ризиками митні органи переважно використовують інформаційні системи та інформаційні технології. Інформація, що міститься в профілях та індикаторах ризиків, є конфіденційною та не підлягає розголошенню, за виключенням випадків, встановлених законодавством країн-членів.

Статтею 378 передбачено, що використання СУР митними органами здійснюється для реалізації наступних цілей: забезпечення ефективності митного контролю; зосередження уваги на областях ризику з високим рівнем та забезпечення ефективного використання ресурсів митних органів; створення умов для прискорення та спрощення переміщення через митний кордон ЄврАзЕС товарів, за якими не виявлена необхідність застосування заходів по мінімізації ризиків. Митні органи використовують СУР для відбору об'єктів митного контролю та заходів по мінімізації ризиків. Митні органи можуть застосовувати систему управління ризиками при проведенні інших видів контролю (нагляду), покладених на них митним законодавством Євразійського економічного союзу та (або) законодавством РК. Митним кодексом ЄврАзЕС передбачено, що реалізація митними органами процесу управління ризиками, стратегія та тактика СУР, а також порядок її функціонування здійснюється відповідно до законодавств держав-членів про митне регулювання, тобто порядок та особливості застосування СУР можуть мати свою індивідуальну специфіку, залежно від країни.

Свій початок СУР в митних органах РФ бере в 2002 році. Для її повноцінного функціонування, через рік, наказом Федеральної митної служби від 26.09.2003 р. № 1069 було затверджено Концепцію системи управління ризиками в митних органах РФ, якою було визначено основні елементи, принципи, цілі та завдання СУР.

Правову основу застосування СУР в Російській Федерації формують положення Митного кодексу ЄврАзЕС, Федеральний закон «Про митне регулювання в Російській Федерації» від 27.11.2010 р. № 311-ФЗ, а також відомчі нормативні та інші правові акти. В основу СУР також покладені міжнародні стандарти Всесвітньої митної організації та принципи ризик-менеджменту і включені положення, що містяться в базових документах, що врегульовують галузь управління ризиками – Генеральному додатку до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (глава 6 «Митний контроль»), Рамкових стандартах безпеки та спрощення міжнародної торгівлі ВМО, Угоди ВМО по спрощенню процедур торгівлі (9-а Міністерська конференція ВМО, о. Балі, Індонезія, грудень 2013 р), державними стандартами **(**«Менеджмент риска. Принципы и руководство», «Менеджмент риска. Методы оценки риска», «Управление рисками принципы и руководство», «Менеджмент риска. Термины и определения»).

Основоположними документами, що визначають пріоритетні напрямки розвитку СУР в державі, є урядове розрядження «Стратегия развития таможенной службы Российской Федерации до 2020 года» від 28.12.2012 року (далі – Розпорядження) та наказ Федеральної митної служби «Об утверждении стратегии и тактики применения системы управления рисками, порядка сбора и обработки информации, проведения анализа и оценки рисков, разработки и реализации мер по управлению рисками (за исключением рисков в области ветеринарии, санитарно-эпидемиологического надзора и обеспечения карантина растений)» від 18.08.2015 року (далі – Наказ).

Розпорядження в частині системи управління ризиками зазначає, що в рамках Митного союзу проведено роботу, пов'язану з формуванням єдиних підходів до управління ризиками та уніфікація національних систем управління ризиками – вартісних індикаторів ризику, а також індикаторів ризиків, що охоплюють товари, які переміщуються фізичними особами для особистого використання. Не дивлячись на комплексний підхід та значний обсяг реалізованих заходів, залишаються актуальними проблеми недостовірного декларування товарів, заниження митної вартості, правильності класифікації і обґрунтованості надання митних пільг і преференцій, в тому числі в рамках застосування системи управління ризиками. В зв'язку із цим, серед головних завдань у сфері митного регулювання окреслено подальший розвиток системи управління ризиками з врахуванням необхідності формування нормативно-правової, методологічної та інформаційно-технічної основи єдиної системи управління ризиками Митного союзу; розвиток суб'єктно-орієнтованого підходу в

рамках системи управління ризиками шляхом категоріювання учасників зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в цілях реалізації принципу вибірковості при проведенні митного контролю. Цільовим індикатором зазначеного напряму розвитку митної служби визначено питому вагу митних перевірок, направлених на профілактику правопорушень в митній сфері, що проводяться в тому числі на основі результатів застосування системи управління ризиками та категоріювання учасників ЗЕД, в загальній кількості митних перевірок – із 15,3 % у 2012 році до 70 % у 2020 році [3].

Затверджена Наказом стратегія і тактика застосування системи управління ризиками, порядок збору і обробки інформації, проведення аналізу та оцінки ризиків, розробка і реалізація заходів з управління ризиками розроблені з метою встановлення єдиних підходів до управління, реалізації та подальшого вдосконалення СУР в митних органах [4].

Стратегія застосування СУР в митних органах направлена на досягнення наступних цілей: забезпечення дотримання права ЄврАзЕС і законодавства РФ, контроль за дотриманням яких покладено на митні органи, на основі реалізації процесу управління ризиками; забезпечення ефективного відбору об'єктів митного контролю, форм митного контролю та заходів, забезпечуючих проведення митного контролю, а також визначення степені їх застосування по відношенню до таких об'єктів; створення умов для прискореного проведення митного контролю і спрощення переміщення через митний кордон Митного союзу товарів, за якими не виявлені ризики.

Досягнення визначених цілей здійснюється шляхом визначення і реалізації тактики застосування СУР в митних органах. Тактика застосування СУР передбачає реалізацію процесу управління ризиками та базується на:

– плануванні і організації діяльності по управлінню митними ризиками з врахуванням пріоритетних цілей митного контролю;

– постійному вдосконаленні порядку збору, зберігання і обробки інформації, необхідної при оцінці ризиків;

– реалізації комплексного, системного і результативного процесу оцінки ризиків на основі методів оцінки ризиків та використання спеціальних апаратно-програмних комплексів;

– виявленні об'єктів митного контролю з ознаками ризику та ефективному застосуванні заходів по мінімізації ризиків;

– оптимальному розподілі ресурсів митних органів для організації впливу на ризики в залежності від митних операцій та етапів контролю;

– контролі за правомірним застосуванням заходів по мінімізації ризиків в цілях досягнення прогнозованих результатів митного контролю;

– здійснення моніторингу та оцінки результативності процесу управління ризиками;

– розподілі учасників ЗЕД за категоріями рівнів ризику в залежності від оцінки вірогідності порушення ними законодавства;

– оптимальному розподілі повноважень в процесі управління ризиками між підрозділами митних органів.

Аналіз та оцінка ризиків здійснюється посадовими особами митних органів з використання методик оцінки ризиків і алгоритмів визначення областей та індикаторів ризику, розроблених митними органами з використанням математичних, статистичних та ймовірнісних методів аналізу. Результат оцінки ризику є основою для розробки профілю ризика або прийняття рішення про необхідність застосування заходів по мінімізації ризиків після випуску товарів. Митна служба РФ визначає області ризику, по відношенню до яких митні органи в обов'язковому порядку затверджують профілі ризиків та застосовують заходи з їх мінімізації.

В цілях диференційованого впливу на ризики митні органи застосовують ризик-категоріювання учасників ЗЕД, яке передбачає виявлення в ході здійснення митних операцій об'єктів митного контролю з ознаками ризиковості, а також використання відомостей про рівень ризику учасників ЗЕД при застосуванні заходів по мінімізації ризиків. За результатами ризик-категоріювання всі особи, по відношенню до діяльності яких здійснювався аналіз, групуються на три категорії рівня ризику учасника ЗЕД – із низьким, середнім та високим рівнем ризику. Ризик-категоріювання учасників ЗЕД та актуалізація їх рівнів ризику здійснюється на основі регулярного та всебічного аналізу наявної в митних органах інформації про діяльність учасників ЗЕД, а також про результати здійснених митних операцій та проведення митного контролю по відношенню до товарів, які ними переміщуються, в тому числі як документів та відомостей, що самостійно надаються учасниками ЗЕД, так і тих що знаходяться в інформаційних ресурсах митних органів.

Нормативно-правову основу функціонування системи управління ризиками в РК складають: Кодекс РК «О таможенном регулировании в Республике Казахстан»; наказ Міністерства фінансів РК № 100 від 01.02.2018 р. «Об утверждении стратегии и тактики применения органами государственных доходов системы управления рисками, а также Правил ее функционирования»; наказ Міністра фінансів РК № 170 ДСП від 01.02.2018 р. «Об утверждении правил реализации органами государственных доходов процесса управления рисками».

Порядок функціонування СУР при проведенні митного контролю до випуску товарів включає в себе наступні дії посадових осіб [5]:

- збір та обробку інформації, отриманої з різних джерел про об'єкти митного контролю, про митні операції та результати митного контролю, проведеного як до, так і після випуску товарів;
- аналіз результатів оперативно-розшукових заходів, проведених органами державних доходів;
- створення реєстру ризиків;
- проведення аналізу та оцінки ризиків, визначення області та індикатору ризику, а також прогнозування результатів застосування заходів по мінімізації ризиків;
- категоріювання осіб, які здійснюють митні операції, шляхом віднесення їх до категорій низького, середнього або високого рівня ризику;
- розробка і затвердження профілів ризику;
- впровадження у відповідні інформаційні системи органів державних доходів автоматизованих профілів ризику, направлення у відповідні територіальні органи державних доходів неавтоматизованих профілів ризику для ідентифікації ризику;
- вибір об'єктів митного контролю та застосування заходів по мінімізації ризиків по профілях ризику, які спрацювали;
- внесення у відповідні інформаційні системи результатів проведених форм митного контролю, вказаних у заходах по мінімізації ризиків в автоматизованих профілях ризику, які спрацювали;
- надання звіту про результати застосованих заходів по мінімізації ризиків по неавтоматизованих профілях ризику, які спрацювали;
- здійснення моніторингу діючих профілів ризику.

Порядок функціонування СУР при проведенні митного контролю після випуску товарів включає в себе наступні дії посадових осіб: збір та обробку інформації про об'єкти митного контролю, здійснених митних операціях з метою виявлення ризику; проведення аналізу для оцінки та визначення рівня ризиків; вибір об'єктів для проведення митних перевірок (може здійснюватися без розробки та затвердження профіля ризику); аналіз та оцінка результатів по проведених митних перевірках.

За результатами аналізу ефективності подальшого застосування наявних профілів ризику та результатів застосування заходів з мінімізації ризиків, готуються пропозиції: про розробку нових профілів ризику, про актуалізацію функціонуючих профілів ризику або про відміну профілів ризику; по вдосконаленню СУР і модернізації відповідної інформаційної системи.

Станом на кінець 2015 року митними органами було розроблено 216 профілів ризику. Після проведення роботи з актуалізації існуючих профілів на кінець 2017 року їх кількість становила 98. Із запровадженням електронного декларування, у 2018 році кількість профілів склала 110, а вони були зорієнтовані на: дотримання заборон та обмежень; дотримання умов митних процедур; ризик заниження митної вартості товарів; ризик по несплаті антидемпінгового мита по заниженій ставці; ризик порушення прав інтелектуальної власності; ризик недостовірного декларування товарів [6].

З метою диференціального застосування заходів з мінімізації ризиків митні органи можуть здійснювати категоріювання осіб, які здійснюють митні операції, шляхом віднесення їх до категорій низького (великі виробники, інвестори, уповноважені економічні оператори), середнього (основна кількість декларантів) або високого (які притягувалися до кримінальної відповідальності за порушення митного законодавства, або ж мають заборгованість за митними платежами і податками) рівня ризику.

Інформація, що міститься в профілях та індикаторах ризику, є конфіденційною, за виключенням випадків встановлених законодавством РК, а також за виключенням наступних індикаторів – фактів притягнення до кримінальної та (або) адміністративної відповідальності за порушення митного законодавства РК; наявності заборгованості за митними платежами, податками, спеціальними, антидемпінговими, компенсаційними митами [7].

При використанні СУР в інформаційній системі «Астана 1» використовується мережа, із чотирьох, так званих «кольорових коридорів» – зеленого, синього, жовтого і червоного кольорів. В зелений коридор направляються декларації, по відношенню до яких ризиків не виявлено. Такі декларації випускаються системою автоматично, без участі посадової особи. Питома вага таких декларацій становить близько 77,3%. В синій коридор направляються декларації для проведення митного контролю після випуску товарів. Тут теж передбачено автоматичний випуск товарів. Питома вага декларацій, відібраних через синій коридор, становить близько 2,7%. В жовтий коридор направляються декларації для проведення перевірки документів та відомостей на етапі митної очистки товарів. Питома вага декларацій, відібраних для проведення документального контролю, становить близько 16,4%. В червоний коридор направляються декларації для проведення фізичного контролю (митного огляду, митної експертизи) на етапі митної очистки товару. Питома вага декларацій, відібраних для проведення фізичного контролю, складає 3,6%. Про ефективність застосування СУР в РК свідчать наступні факти – якщо у 2011–2015 роках кількість митних перевірок складала 27–36%, то в 2016–2018 роках вона зменшилася до 16–19%. А їх ефективність у зазначених періодах виросла із 24–34% до 50–60% [6].

Перспективи розвитку СУР в РК полягають в наступному:

– вдосконалення СУР шляхом використання нових інформаційних технологій через: зменшення охоплення профілю ризиків масиву декларацій за рахунок виявлення декларацій з більшим рівнем ризику; зменшення, за допомогою статистичних моделей, кількості неправдивих спрацювань; комбінування експертних знань та статистичних моделей; забезпечення автоматичного профілювання ризиків шляхом використання машинного навчання та інтелектуального аналізу на історичних даних; підвищення якості збору, узагальнення і аналізу інформації по ухиленню від оподаткування;

– вдосконалення СУР через підвищення ефективності митного контролю, шляхом перегляду Стратегії та тактики використання СУР; продовження роботи по переносу акцентів контролю із етапів митної очистки товарів та етап їх випуску; перегляд порядку категоріювання учасників ЗЕД, а також застосування механізму категоріювання до всіх учасників ланцюга поставок.

Одним із напрямків реалізації принципу вибірковості митного контролю в Республіці Білорусь є активне використання системи аналізу та управління ризиками. З метою активного застосування та подальшого розвитку даної системи, Державним митним комітетом РБ сформовано правову та методологічну базу СУР, створена відповідна організаційна структура, розроблена та затверджена Концепція системи аналізу і управління ризиками (далі – Концепція), положення якої використовуються для розробки та уточнення конкретних програм і планів розвитку митних органів до 2020 року [8].

В основу СУР було покладено базові принципи побудови, направлені на забезпечення вирішення основних завдань митних органів – законності; цільової направленості; єдності; комплексності; автоматизації; інформаційної захищеності.

При реалізації СУР посадовими особами митних органів використовуються наступні ключові інструменти: профілі ризику; індикатори ризику; категоріювання учасників ЗЕД. Профіль ризику є основним інструментом прямого націлення посадових осіб митних органів на сукупність заходів по мінімізації ризиків та порядку їх застосування. Індикатори ризику є ключовими показниками (критеріями), що дозволяють оцінити поточний статус основних ризиків, перевірити чи знаходяться вони в допустимих межах, визначити необхідність залучення додаткових ресурсів для їх зниження. Категоріювання учасників ЗЕД передбачає їх розподіл по групах залежно від рівня добропорядності, згідно встановленим критеріям оцінки ризиків. Таке категоріювання є основою для застосування суб'єктно-орієнтованої моделі СУР, яка передбачає при оцінці ризиків додаткове врахування даних про рівень ризику учасників ЗЕД з метою диференційного застосування заходів по мінімізації ризиків.

Процес управління ризиками як на рівні Державного митного комітету РБ, так і на рівні митниць складається з кількох основних етапів:

– збір та вивчення інформації про діяльність осіб і результати здійснення митних операцій;

– оцінка ризиків, яка включає в себе дії по ідентифікації, аналізу ризиків;

– визначення ймовірності їх появи та очікувані наслідки;

– вибір заходів по мінімізації ризиків і визначення порядку їх застосування;

– реалізація в програмному забезпеченні профілів ризику;

– безпосереднє застосування обраних заходів по мінімізації ризиків;

– контроль за якістю і повнотою застосованих заходів з мінімізації ризиків;

– моніторинг та аналіз результатів прийнятих заходів з мінімізації ризиків, оцінка якості їх реалізації та досягнутої ефективності;

– за необхідності, корегування або відміна сформованих профілів ризику.

В якості вихідних даних процесу управління ризиками використовуються: норми актів законодавства РБ; інформація, що міститься в митних, комерційних, транспортних (перевізних) та інших документах; інформація про діяльність осіб, що володіють повноваженнями по відношенню до товарів, що знаходяться під митним контролем; результати здійснення митних операцій та застосування заходів з мінімізації ризиків; інформація, отримана від митних служб іноземних країн та інших державних органів РБ; попередня інформація, що надійшла в митні органи від учасників ЗЕД у встановленому порядку; інформація, отримана в рамках службової діяльності митних органів; інші документи та відомості, що наявні в розпорядженні митних органів, в тому числі, що містяться в інформаційних ресурсах.

Досягнення стратегічних цілей та вирішення тактичних завдань СУР обумовлюють необхідність подальшого розвитку та вдосконалення СУР за ключовими напрямками діяльності, виходячи з існуючих на даний час актуальних питань організаційного, нормативного та прикладного характеру: організація роботи структурних підрозділів, що беруть участь в СУР; здійснення нормативно-правової і методологічної роботи; вдосконалення програмного забезпечення; вдосконалення системи навчання; міжнародне співробітництво.

Реалізація заходів за вказаними напрямками діяльності дозволить в середньо- та довгостроковій перспективі вирішити наступні завдання: оптимізувати роботу посадових осіб митних органів з індикаторами і профілями ризику; підвищити ефективність здійснюваних заходів з мінімізації виявлених ризиків і профілактиці правопорушень, здійснюваних посадовими особами митних органів;

організувати аналітичну роботу в митних органах на якісно новому рівні; контролювати застосування елементів СУР з метою досягнення прогнозованих результатів; оперативно реагувати на негативні тенденції у сфері ЗЕД, а також на відхилення результатів діяльності митних органів, в рамках СУР, від прогнозних; створити баланс між сприянням розвитку міжнародній торгівлі та забезпеченням ефективності митного контролю; створить умови по стимулюванню й підтримці добросовісних і законослухняних учасників ЗЕД, скоротивши тим самим їх матеріальні та часові витрати.

Ефективність заходів, направлених на реалізацію Концепції, оцінюється за наступними цільовими індикаторами:

– забезпечення загальної ефективності митних оглядів не менше 5%;

– забезпечення рівня контрольного навантаження на уповноважених економічних операторів при митному декларуванні та випуску не більше 0,8%;

– створення механізму категоріювання учасників ЗЕД в цілях відбору об'єктів контролю в рамках СУР;

– створення необхідних механізмів для аналітичної діяльності і проведення оперативного моніторингу;

– включення програми початкового навчання посадових осіб, знову прийнятих на службу в митні органи, занять за напрямком СУР;

– створення курсів підвищення кваліфікації для керівних осіб аналітичних підрозділів на тему: «Актуальні способи і методи первинної обробки і аналізу інформації, що використовується в практичній діяльності аналітичних підрозділів митних органів».

Висновки з проведеного дослідження. Використання системи управління ризиками – один із найбільш дієвих напрямків підвищення митного контролю в Україні. При розробці пропозицій по підвищенню ефективності її використання завжди необхідно вивчати досвід використання СУР зарубіжними країнами. Вивчення функціонування СУР в країнах-членах ЄврАзЕС дало змогу зробити висновок, що основним нормативно-правовим актом, що врегульовує функціонування СУР на наднаціональному рівні, є Митний кодекс ЄврАзЕС, яким врегульовується термінологія в цій сфері; окреслюється процес управління ризиками митними органами; визначаються особливості використання СУР. Реалізація митними органами країн-членів ЄврАзЕС процесу управління ризиками, стратегія та тактика СУР, а також порядок її функціонування здійснюється відповідно до національних законодавств про митне регулювання, тобто порядок та особливості застосування СУР можуть мати свою індивідуальну специфіку, залежно від країни.

Бібліографічний список

1.Евразийский экономический союз. URL: http://www.eaeunion.org/#about (дата звернення: 23.04.2019).

2. Таможенный кодекс Евразийского экономического союза. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_215315/2d7b260fc76f7dfe3365272170c501910d2e58a7/ (дата звернення: 17.02.2019).

3.Стратегия развития таможенной службы Российской Федерации до 2020 года: Распоряжение Правительства Российской Федерации от 28.12.2012 г. № 2575-р. URL: http://customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=17220&Itemid=2375/ (дата звернення: 02.04.2019).

4.Об утверждении стратегии и тактики применения системы управления рисками, порядка сбора и обработки информации, проведения анализа и оценки рисков, разработки и реализации мер по управлению рисками (за исключением рисков в области ветеринарии, санитарно-эпидемиологического надзора и обеспечения карантина растений): Приказ Федеральной таможенной службы от 18.08.2015 г. № 1677. URL: https://base.garant.ru/71298834/8cca9c39771cdbce4f3dd57fc52351a3/ (дата звернення: 03.04.2019).

5.Об утверждении стратегии и тактики применения органами государственных доходов системы управления рисками, а также Правил ее функционирования: Приказ Министерства финансов Республики Казахстан № 100 от 01.02.2018 г. URL: https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premer_ministr_rk/finansyi/id-V1800016380/ (дата звернення: 25.02.2019).

6.Система управления таможенными рисками в органах государственных доходов. URL: atameken.kz/uploads/content/files/Презентация%20 для%20сайта%20НПП.pptx (дата звернення: 26.02.2019).

7.Кодекс Республики Казахстан «О таможенном регулировании в Республике Казахстан». URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=39082703&doc_id2=39082703#pos=486;-290&pos2=7949;-212 (дата звернення: 26.02.2019).

8. О функционировании системы управления рисками. URL: http://www.customs.gov.by/ru/sistema_riskov-ru/ (дата звернення: 18.02.2019).

References

1. *Evraziyjskiy ekonomicheskiy soiuz* [Eurasian Economic Union], available at: http://www.eaeunion.org/#about (access date April 23, 2019).

2. *Tamozhennyi kodeks Evraziyskogo ekonomicheskogo soiuza* [Customs Code of the Eurasian Economic Union], available at: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_215315/2d7b260fc76f7dfe3365272170c501910d2e58a7/ (access date April 17, 2019).

3. Pravitelstvo Rossiyskoy Federatsii (2012), *Strategiia razvitiia tamozhennoy sluzhby Rossiyskoy Federatsii do 2020 goda* [The strategy of development of the customs service of the Russian Federation until 2020]: Rasporiazhenie Pravitelstva Rossiyskoy Federatsii dated 28.12.2012 no. 2575-r, available at: http://customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=17220&Itemid=2375/ (access date April 02, 2019).

4. Federalnaia tamozhennaia sluzhba (2015), *Ob utverzhdenii strategii i taktiki primeneniia sistemy upravleniia riskami, poriadka sbora i obrabotki informatsii, provedeniia analiza i otsenki riskov, razrabotki i realizatsii mer po upravleniiu riskami (za iskliucheniem riskov v oblasti veterinarii, sanitarno-epidemiologicheskogo nadzora i obespecheniia karantina rasteniy)* [On approval of the strategy and tactics of applying the risk management system, the procedure for collecting and processing information, analyzing and assessing risks, developing and implementing risk management measures (with the exception of risks in the field of veterinary medicine, sanitary and epidemiological surveillance and ensuring plant quarantine)]: Prikaz Federalnoy tamozhennoy sluzhby dated 18.08.2015 no. 1677, available at: https://base.garant.ru/71298834/8cca9c39771cdbce4f3dd57fc52351a3/ (access date April 03, 2019).

5. Ministerstvo finansov Respubliki Kazakhstan (2018), *Ob utverzhdenii strategii i taktiki primeneniia organami gosudarstvennykh dokhodov sistemy upravleniia riskami, a takzhe Pravil eye funktsionirovaniia* [On approval of the strategy and tactics of the use by the state revenue bodies of the risk management system, as well as the Rules of its functioning]: Prikaz Ministerstva finansov Respubliki Kazakhstan dated 01.02.2018 no. 100, available at: https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo_respubliki_kazahstan_premer_ministr_rk/finansyi/id-V1800016380/ (access date February 25, 2019).

6. *Sistema upravleniia tamozhennymi riskami v organakh gosudarstvennykh dokhodov* [The system of customs risk management in government revenue authorities], available at: atameken.kz/uploads/content/files/Prezentacy`ya%20dlya%20sajta%20NPP.pptx (access date February 26, 2019).

7. *Kodeks Respubliki Kazakhstan «O tamozhennom regulirovanii v Respublike Kazakhstan»* [Code of the Republic of Kazakhstan "On Customs Regulation in the Republic of Kazakhstan"], available at: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id= 39082703&doc_id2=39082703#pos=486;-290&pos2=7949;-212 (access date February 26, 2019).

8. *O funktsionirovanii sistemy upravleniia riskami* [On the functioning of the risk management system], available at: http://www.customs.gov.by/ru/sistema_riskov-ru/ (access date February 18, 2019).

Фрадинський О.А. ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ МИТНИМИ СЛУЖБАМИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄВРАЗІЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СОЮЗУ

Мета. Вивчення організації процесу використання системи управління митними ризиками в практичній діяльності митних служб найбільш економічно розвинених країн-учасників Євразійського економічного союзу (Російської Федерації, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан).

Методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою є нормативно-правова база, наукові праці вітчизняних й зарубіжних вчених та фахівців-практиків. Результати дослідження було отримано в ході використання діалектичного методу пізнання явищ, що мають правову і економічну природу та стосуються підходів до використання системи управління митними ризиками в процесі здійснення митного контролю. Внаслідок застосування методу аналізу було окреслено особливості стратегії та тактики використання системи управління ризиками митними службами Російської Федерації, Республіки Казахстан, Республіки Білорусь.

Результати. З'ясовано, що одним із найбільш дієвих способів спрощення митних процедур із одночасним підвищенням ефективності митного контролю є використання системи управління ризиками. Зроблено висновок, що основним нормативно-правовим актом, що врегульовує функціонування СУР на наднаціональному рівні, є Митний кодекс ЄврАзЕС, яким визначено термінологію в цій сфері; окреслено процес управління ризиками митними органами; визначено особливості використання СУР. Використання СУР базується на міжнародних стандартах та рекомендаціях Всесвітньої митної організації. Встановлено, що реалізація митними органами країн-членів ЄврАзЕС процесу управління ризиками направлена на скорочення терміну здійснення митних операцій, прозорість та передбачуваність роботи митних служб, формування партнерського підходу у взаємовідносинах із учасниками зовнішньоекономічної діяльності.

Наукова новизна. Розширено науково-методичний апарат щодо вивчення, аналізу та оцінки ефективності використання системи управління ризиками в країнах-членах ЄврАзЕС. Зроблено висновки про дворівневе регламентування функціонування СУР: на основі наднаціональних нормативно-правових актів та на основі національного законодавства в сфері митного регулювання.

Практична значущість. Отримані результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності підрозділів новоствореної Державної митної служби України, до компетенції яких входять питання здійснення таргетингу та управління митними ризиками.

Ключові слова: зарубіжний досвід, митна служба, Митний кодекс ЄврАзЕС, ризик, система управління ризиками, індикатор ризику, профіль ризику, управління ризиками, рівень ризику.

Fradynskyi O.A. APPLICATION OF THE RISK MANAGEMENT SYSTEM BY CUSTOMS SERVICES OF MEMBER STATES OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION

Purpose. The aim of the article is to study of the organization of the process of using the customs risk management system in the practical work of the customs services of the most economically developed countries of the Eurasian Economic Union (the Russian Federation, the Republic of Belarus, the Republic of Kazakhstan).

Methodology of research. The theoretical and methodological basis is the normative and legal base, scientific works of domestic and foreign scientists and practitioners. The results of the study are obtained during the use of the dialectical method of knowledge of phenomena of a legal and economic nature and concerning approaches to the use of the customs risk management system in the process of customs control. Due to the application of the analysis method, the features of the strategy and tactics of using the risk management system by the customs services of the Russian Federation, the Republic of Kazakhstan, the Republic of Belarus are outlined.

Findings. It is revealed that one of the most effective ways of simplifying customs procedures while simultaneously improving the efficiency of customs control is the use of risk management system. It is concluded that the main regulatory act that regulates the functioning of the RMS at the supranational level is the Customs Code of the Eurasian Economic Community, which defines the terminology in this field; outlined the process of risk management by customs authorities; features of the use of SUR are determined. The use of RMS is based on the international standards and recommendations of the World Customs Organization. It is established that the implementation of the risk management process by the customs authorities of the member countries of the Eurasian Economic Community is aimed at shortening the term of customs operations, transparency and predictability of the work of customs services, formation of a partnership approach in relations with participants of foreign economic activity.

Originality. The scientific and methodical apparatus for studying, analyzing and evaluating the effectiveness of the use of the risk management system in the Eurasian Economic Community member countries has been expanded. Conclusions are made on the two-level regulation of the functioning of SUR: on the basis of supranational legal acts and on the basis of national legislation in the field of customs regulation.

Practical value. The obtained results of the research can be used in practical activities of the units of the newly established State Customs Service of Ukraine, whose competence includes the issues of targeting and management of customs risks.

Key words: foreign experience, customs service, Eurasian Economic Community Customs Code, risk, risk management system, risk indicator, risk profile, risk management, risk level.

Фрадынский А.А. ПРИМЕНЕНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ТАМОЖЕННЫХ СЛУЖБ СТРАН-ЧЛЕНОВ ЕВРАЗИЙСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОЮЗА

Цель. Изучение изучения организации процесса использования системы управления таможенными рисками в практической деятельности таможенных служб наиболее экономически развитых стран-участников Евразийского экономического союза (Российской Федерации, Республики Беларусь, Республики Казахстан).

Методика исследования. Теоретической и методологической основой является нормативно-правовая база, научные труды отечественных и зарубежных ученых и специалистов-практиков. Результаты исследования были получены в ходе использования диалектического метода познания явлений, которые имеют правовую и экономическую природу и касаются подходов к использованию системы управления таможенными рисками в процессе осуществления таможенного контроля. В результате применения метода анализа были обозначены особенности в стратегии и тактике использования системы управления рисками таможенными службами Российской Федерации, Республики Казахстан, Республики Беларусь.

Результаты. Установлено, что одним из самых действенных способов упрощения таможенных процедур с одновременным повышением эффективности таможенного контроля является использование системы управления рисками. Сделан вывод, что основным нормативно-правовым актом, регулирующим функционирование СУР на наднациональном уровне, является Таможенный кодекс ЕврАзЭС, которым определена терминология в этой сфере; очерчен процесс управления рисками таможенными органами; определены особенности использования СУР. Практическое использование СУР основывается на международных стандартах и рекомендациях Всемирной таможенной организации. Установлено, что реализация таможенными органами стран-членов ЕврАзЭС процесса управления рисками направлена на сокращение срока осуществления таможенных операций, прозрачность и предсказуемость работы таможенных служб, формирование партнерского подхода во взаимоотношениях с участниками внешнеэкономической деятельности.

Научная новизна. Расширен научно-методический аппарат по изучению, анализу и оценке эффективности использования системы управления рисками в странах-членах ЕврАзЭС. Сделаны выводы о двухуровневой регламентации функционирования СУР: на основе наднациональных нормативно-правовых актов и на базе национального законодательства в сфере таможенного регулирования.

Практическая значимость. Полученные результаты исследования могут быть использованы в практической деятельности подразделений вновь созданной Государственной таможенной службы Украины, в компетенцию которых входят вопросы осуществления таргетинга и управления таможенными рисками.

Ключевые слова: зарубежный опыт, таможенная служба, Таможенный кодекс ЕврАзЭС, риск, система управления рисками, индикатор риска, профиль риска, управление рисками, уровень риска.